Özetle Postanarşizm

Jason Adams

2003

İçindekiler

Kaynakça 8

Geçen birkaç yıl içinde, bir süredir kısaca "postanarşizm" diye anılmaya başlanan kavrama duyulan ilgi gitgide arttı; ancak bu kavram oldukça geniş bir düşünce yelpazesine işaret ettiğinden ve bu düşünce ile yakından ilgilenenler için bile belki tescillenmemiş geçici içerimleri olduğundan, genelde belirgin bir ketumlukla kullanılabiliyor. Ancak, bir terim olarak postanarşizm, Mayıs 1968 Paris Olayları ve isyanı yeşerten entelektüel çevre tarafından büyük ölçüde başlatılan, güncel radikal teorideki ve daha genel olarak dünya çapında gerçekleşen önemli gelişmeler ışığında, anarşizmi yeniden keşfetme girişimleri dalgasını ifade eder. Gerçekten de, Andrew Feenberg'in olaylara ilişkin "Sokakların Hakimi Şiir İken" ("When Poetry Ruled the Streets") adlı kitabının önsözünde Douglas Kellner, postyapısalcı teorinin Fransa'da ortaya çıktığı zamanlarda, bazen düşünüldüğü gibi, sokaklardaki hareketin reddi olmadığını, ancak aslında o devirde sokaklarda yayılan yeni düşünüş, eleştiri ve eylem biçimlerinin sürdürülmesi olduğunu işaret etmişti.

Kellner'ın deyimiyle, "Fransız postmodern teorisinin birçok versiyonunda yer alan tutkulu yoğunluk ve eleştiri ruhu, 1968 ruhunun devamı niteliğindedir. Baudrilliard, Lyotard, Virilio, Derrida, Castoriadis, Foucault, Deleuze, Guattari ve postmodern teoriyle ilişkilendirilen bütün diğer Fransız teorisyenler, 1968 Mayıs hareketine bizzat katılmışlardı. 68'in devrimci yaşam gücünü ve radikal özlemlerini paylaşıyorlardı ve 1960'ların radikalizmini farklı bir tarihsel varsayım üzerinden sürdüren yeni radikal düşünce tarzları geliştirmeyi denediler" (2001, s. viii). Dolayısıyla son dönemde, "postanarşizm" bu olgunun farkında olarak ya da olmayarak, eski anarşist düşüncelerin en zorlayıcı unsurları ile dünya çapında bu ve benzeri çevrelerden çıkan daha yeni eleştirel teorilerden bir melez teori ve pratik yaratma girişimi olarak ortaya çıktı.

Bunun sonunda gerçekleşmesine şaşmamalı, sonuçta 68'in ana öğeleri arasında anarşizmin yeraldığı biliniyordu; bu sadece Raoul Vaneigem'in "bundan böyle hiçbir devrim bütün hiyerarşi türlerinin kökten bertaraf edilmesini içermedikçe adının hakkını vermiş olmayacaktır" (2001, s. 89) ifadesiyle kalmayıp Michel Foucault'nun çarpıcı bir tonla on yıl sonra söyledikleriyle de ortaya konmuştu: "Sovyet sosyalist iktidarı söz konusu olunca, muhalifleri onu totalitarizmle itham ettiler, Batı Kapitalizminin iktidarı da Marksistlerce sınıf egemenliği olarak ilan edilmişti; ama her ikisinin içindeki iktidar mekanizmaları asla çözümlenmedi. Bu görev ancak 1968'den sonra, yani taban seviyesinde yapılan günlük mücadeleler

temelinde, iktidar ağlarının sıkı örgüleri arasında boğuşanlar arasında başlayabildi." (Gordon, s. 116)

Fındık kabuğunu doldurmama deyiminin kullanılışı, Derrida'nın açıkça özetlenemez yapıbozumculuk kavramsallaştırması için kullandığı ironik "özet"inin başlığına (dolayısıyla postanarşizm tanımının sınırlanmasının olanaksızlığına da) yapılan bir gönderme olmakla birlikte, "postanarşizm" teriminin soykütüğünü soruşturmak ve bu radikal biçimde anti-otoriter postyapısalcı teorinin geliştiği, dönüştüğü ve düzinelerce melez eleştiri teorisine parçalandığı, hatta bilgilenmek, teoriyi ve uygulamaları geliştirmek üzere sonuçta birincil köklerine (anarşizm) geri döndüğü bu otuz yıllık süreçte, fenomeni tanımlamak üzere bu adın seçilmesinin nasıl gerçekleştiğini araştırmak istiyorum. Mayıs 68'in anarşizan olayları örneğinde de gördüğümüz gibi, bugün sadece postyapısalcılığın anarşizmi bilgilendirmesi değil, çoğu zaman olduğu gibi görmezden gelinse de, bunun aksi de söz konusudur. Ortaya çıkan postanarşizm fenomeninin günümüzde "ne" anlama geldiğini anlayabilmek için, ilk önce ne olmadığının anlaşılması gerekiyor: o diğerleri gibi bir -izm değil - bazı tuhaf ideolojik sancaklar şeklinde sınırlı bütünlükler gibi pozitif olarak ortaya konabilecek, insanın uyacağı, yeni taraftarlar toplamak için "kitleler" arasında ajitasyon yaygaraları koparacağı bir ideolojiler, doktrinler ve inançlar kümesi değildir. Tersine, bu derin reddiye terimi; bir çeşit sınıf-indirgemeciliğini, devlet-indirgemeciliğini veya liberal demokrasiyi sadece birazcık daha "anarşizan" bir formda yeniden üretmeyi planlama eğiliminde olan, yani yakın geçmişteki uyanışla bize getirilen bazı dersleri görmezden gelen anarko-sendikalizm, anarşist-komünizm ve anarşist-platformizm gibi daha kapalı ve ideolojik anarşizmlerin retorik ve pratiklerinin yanı sıra, bunların çağdaş vârislerince de dışlanıp "evsizleştirilmiş" geniş ve heterojen anarşist teori ve pratikleri ifade eder.

İlginç bir şekilde, bütün bunlar terimin ilk kez görüldüğü Hakim Bey'in 1987 tarihli "Post Anarşizm Anarşi"1 adlı makalesindeki ifadelerle şaşılacak ölçüde aynı çizgidedir. Bu metinde yazar, anarşizmi, birçok dışlanmış topluluğa uygun olmaktan uzak tutan şeyin, aynı zamanda birçok gerçek antiotoriter bireyi anarşizmden kaçırdığını, bunun da anarşizmin yaşanmış deneyimlerden gelen çeşitli doktrin ve "gelenekleri"nin yanlış anlaşılacak ölçüde kendi ideolojilerine ve sekterliklerine hapsolması olduğunu tartışmaya açmaktadır. Trajik geçmişin ve imkansız geleceğin ikili kıskacında kalan anarşizmin, postendüstriyel "denetim toplumu"muzun merkezsiz işlerine bulaşmayı sağlayan yaşayan bir teori olmak yerine,

sıkı sıkı yapışılacak bir ideolojik doktrin haline geldiğini, bütün bunların da bugünün herhangi bir gerçek politikasının evrenselleşmesine yol açtığını söylüyor. Bu saptama, Mayıs 68'de Raoul Vaneigem tarafından da, ama genel olarak topluma isnat edilerek yapılmıştı. Hakim Bey, çeşitli ideolojik anarşizm tiplerinin daha yeni radikal teoriler karşısında gösterdiği, gerçek arzu ve ihtiyaçları karşılamaya ilgisizliğini vurgular -ki bu meydan okuyan fikir ve düşünceler ilk bakışta özellikle bu haliyle, gün sonunda Lay-Z-Boy'a kapağı atan ve safi yorgunluğundan orada sıyrılan postendüstriyel işçisinden pek de farklı sayılmayacak bir şekilde, gitgide daha rahat gelen bir anarşizm için riskli ve rahatsız edici görünebilir- eğer bu ayartmaya direnir ve anarşizmi bu tür bir angajmana açarsak, "mücadeleyi 68'de Sitüasyonizm'in ve 70'lerde Autonomia'nın2 bıraktığı yerden sürdürebilir ve bir ileri aşamaya taşıyabiliriz." (1991, s. 62) diyor. Bu geçmişteki hareketi tabandan hareket eden radikallerden, anarşistlerden, varoluşçulardan, heterodoks Marksistlerden ve post-yapısalcılardan çok daha ileriye götürmektir. Ancak Hakim Bey'e göre postanarşist bir siyaset ancak kendi özel, küçük, kendine empoze gettolarının ağına hapseden metruk fetişlerinden kurtarma yolu bulursa mümkün olacaktır. Bu fetişlere bütün saf ideoloji tipleri, basitçe küstah ve aleni güç kavramsallaştırımları, iş ve çalışma fetişleri, direnişin kültürel formlarına karşı duyulan önyargı, bilimselliğin laik kültleri, her türden cinselliği reddeden erotizm karşıtı dogmalar, doğaçlama eylemleri engelleyecek ölçüde resmi organizasyonların yüceltilmesi ve göçebe uygulamalara içkin olanakların görmezden gelinmesine yol açan uzam ve politikaya dair bölgesel gelenekler de dahildir. Hakim Bey'den tam 14 yıl sonra, düzinelerce diğer radikal teoriysen benzeri bir yaklaşımı benimsemeye başlayınca (Kuzey Amerika'da Reiner Schurman ve Todd May; Güney Amerika'da Eduardo Passetti ve Margareth Rago, Batı Avrupa'da Jurgen Mumken ve Salvo Vacarro, Batı Asya'da Süreyyya Evren ve Rahmi Öğdül gibi - ve gerçekten özcülük karşıtı anarşizmin ilk izleri "Anarşizmin Babası" ["Godfather of Anarchism"] William Godwin'in yapıtında bulunabilir.) "postanarşizm" kavramının aynı işaret altında bu şematik tanımı, Avustralyalı siyaset teorisyeni Saul Newman'ın "From Bakunin to Lacan: Antiauthoritarianism and Dislocation of Power" (Bakunin'den Lacan'a: Antiotoriterlik ve İktidarın Yerdeğiştirmesi) adlı kitabında ortaya koyduğu şekliyle, oldukça farklı ama oldukça da pırıltılı bir kavram olarak yeniden görüldü.

Burada terim, klasik anarşizmin ötesine geçip; postyapısalcı teoriden gelen post-hümanizm ve özcülük karşıtlığı gibi bazı özel kavram ve fikirlerle sentez oluşturan melez bir teoriye doğru bir harekete başvuruyor; Saul Newman, "Postyapısalcı eleştiriyi kullananlar, siyasi direnişin, özcü garantiler olmaksızın bir postanarşizm siyasetiyle gerçekleştirilebileceğini görür... Anarşizmin ahlaki ilkeleriyle özcülüğün postyapısalcı eleştirisi birleştirilerek etik olarak işlenebilir, siyaseten geçerli ve gerçekten demokratik bir tahakküme direniş nosyonuna ulaşmak mümkün olabilir... Foucault'nun delilikle akıl arasındaki "özsel" farkı reddi, Deleuze ve Guattari'nin Ödipal temsil ve devlet-merkezli düşünceye saldırısı, Derrida'nın sözün yazıdan üstün olduğu felsefi varsayımını sorgulaması; bütün bunlar otoritenin bu temel eleştirisinin örnekleridir" (2001, s.158) diye açıklıyor.

Hakim Bey'in postanarşizm kavrayışında ima edildiği gibi, burada da Newman'ın postyapısalcı teorinin tamamında işlendiğini gördüğü anti-otoriterliğin, 1960'ların sonunda gerçekleşen tarihsel toplumsal hareketlerde ilk olarak nasıl belirdiği görülmektedir; süreçte, radikal anti-otoriter anarşizm ruhu, bu çevredeki başat unsurlardan biri olarak, binlerce farklı minik virüslere parçalanarak mutasyona uğradı ve ancak şimdi gerçekten yeniden keşfedilebilen bir şekilde bütün eleştiriler teorileri bulaştırdı. Ancak, Kropotkin ve Bakunin gibi kanonik anarşistlerin düşüncelerine özgü olarak kabul ettiği özcülüğü eleştirse de, Newman'ın postanarşizm kavrayışı bütün eski anarşist düşünceyi reddetmemektedir; Stirner'ın egoizmini böylesi bir siyasete en uygun haberci olarak kucaklayışı da bunu göstermektedir. Son olarak şu dikkate alınmalıdır ki, Newman'ın kavrayışı gerçekten Ernesto Laclau ve Chantal Mouffe'un "postmarksizmi"ne 'postanarşist olmakla beraber anarşistliğini sürdürmesi' (2001, s.4) yaklaşımından ötürü benzemektedir: hiçbir açıdan eski anarşizm anlayışlarının bütünüyle reddi değildir ancak gerçek anlamda bir eleştiriye maruz kalmamış Aydınlanma düşünüşüyle tanımlanan erken anarşi görüşlerinin sınırlarının bir adım ötesine geçiştir; aynı zamanda insan bilincinde aynı devrimle üretilen, insanların kendi üzerlerinde bir hükümranlık olmadan, kendilerini doğrudan yönetebilmeleri gibi sarih açılar da dahil en iyi unsurlarını kucaklar; mutant bir postyapısalcılığın virütik izleri de uzun ve göçebe bir sürgünün ardından yeni bir formda ansızın yeniden ortaya çıkar.

Bu yörüngenin incelenmesinde kolayca ayırt edilebileceği gibi, postanarşizmin tanımı ve tartışmalarının sadece Hakim Bey ve Newman'ın terimi, ola ki birbirlerinden bihaber farklı kavrayışlarından değil, en azın-

dan 90'lı yılların başından beri anarşizm, postyapısalcılık ve diğer eleştirel teorilerin kesişim noktalarıyla ilgili gitgide kendi zirvesine doğru artan hız ve dinamizm içinde yazılar yazan düzinelerce yazarın da etkisiyle melezleştiğini görürüz. Bu sık sık farkına varılmaksızın eşzamanlı yürütülen mücadelede, her tür altyapıdan gelen, her tür görüşün temsilcisi kendi biricik durumlarına göre çağdaş anarşizmler yapmaya girişmişler, sık sık da postyapısalcılığın ötesine geçmişler, fenomenoloji, eleştirel teori, situasyonizm, postkolonyalizm, otonomizm, postmodernizm, varoluşçuluk, postfeminizm ve Zapatizmo'dan alıntılar yapmışlardır. Dolayısıyla her tür tahakküme karşıtlık dışında, bu teorisyenlerin paylaştığı tek şey, aslında anarşizmin bu birbirinden aşırı ölçüde farklı felsefelerle birleştirilmesinin ne anlama gelebileceği konusundaki uzlaşmazlıklarıdır.

Bunun anlamı, radikal teorinin üzerinde doğduğu dünya gibi sürekli bir değişim hâlinde, asla durulmayan ve asla özel bir kalıba giremeyen ve geçmişin yeni ve beklenmedik yollarla bugüne geri döndüğü bir göçebe teori olduğudur. Örneğin birçok postyapısalcı gitgide apolitikleşip silikleşmekle itham edildikten sonra, bu uyarıları dikkate alıp daha açık bir dille, gerçekte sürdürülmekte olan sosyal hareketlere katılarak teorilerine sahip çıkmaya çalıştılar. Bu son dönemlerin eğilimi Paul Virilio, Giorgio Agamben, Jacques Derrida, Michael Hardt ve Antonio Negri'nin belli çalışmalarıyla en açık bir şekilde örneklenmiş oldu ve bu da Mayıs '68 olaylarında, entelektüellerin sibernetik toplumun organizatörleri olma rollerine milyonlarca işçi, göçmen, kadın ve diğerleriyle birlikte başkaldırmaları ve birkaç kısa, mutlu dakika için de olsa dünyayı sallamaları sırasında radikalleşen postyapısalcılığa dönüş olarak görülebilir. Son yıllardaki postanarşizm görüntüsü, yakın zamanda unutulan geçmişin bu geri dönüşünün bir açısı olarak, en azından kısmen dünya-tarihine ilişkin her tür teknokratik egemenliğe meydan okuyan bir sosyal hareketin geri dönüşünün bir açısı olarak görülebilir. Bu hareket, bir fenomen olarak Mayıs '68 Mücadelesi ve İtalyan Autonomia'sını Hakim Bey'in umduğu gibi bir sonraki aşamaya taşıyan, en azından bu an için "ne anarşizmin normalizasyonu, ne de postyapısalcılığın depolitizasyonu" ilanıyla en iyi özetini bulur.

Postanarşizm takas odası web sitesini ziyaret etmek veya şu anda dünyanın her yerinden bu tür tartışmalara katılan yüzlerce üyeye sahip olan postanarşizm listelerine katılmak için lütfen www.spooncollective.org adresindeki "postanarşizm" bağlantısını ziyaret edin.

Kaynakça

- Armitage, John 2001. Virilio Live: Selected Interviews. London: Sage Publications.
- Bey, Hakim, 1991. TAZ: The Temporary Autonomous Zone, Ontological Anarchy, Poetic Terrorism. Brooklyn: Autonomedia.
- Andrew Feenberg and Jim Freedman, 2001. When Poetry Ruled the Streets: The French May Events of 1968. Albany: SUNY Press.
- Gordon, Colin, ed., 1980. Power/Knowledge: Selected Interviews and Other Writings 1972–1977, Michel Foucault. New York: Pantheon Books.
- Michael Hardt and Antonio Negri, 2000. Empire. Cambridge: Harvard University Press.
- Ernesto Laclau and Chantal Mouffe, 2001. Hegemony and Socialist Strategy. London: Verso.
- May, Todd, 1994. The Political Philosophy of Poststructuralist Anarchism. University Park: Pennsylvania State University Press.
- Newman, Saul, 2001. From Bakunin to Lacan: Antiauthoritarianism and the Dislocation of Power. Lanham: Lexington Books.
- Vaneigem, Raoul, 2001. The Revolution of Everyday Life. London: Aldgate Press.
- Virilio, Paul, 1997. Pure War. New York: Semiotext(e)

Anarşist Kütüphane

Jason Adams
Özetle Postanarşizm
2003

01.08.2022 tarihinde şuradan alındı: isyananarsi.blogspot.com
Çeviri: G. B.
İngilizce Aslı: Postanarchism in a Nutshell

tr.anarchistlibraries.net